

IZVEŠTAJ O OCENI DOKTORSKE DISERTACIJE

I PODACI O KOMISIJI

Odlukom Nastavno naučnog veća Fakulteta za sport i turizam od 11.04.2018. god. (br. 335-1/2018) imenovana je Komisija za ocenu i odbranu doktorske disertacije u postupku odbrane doktorske disertacije, kandidata **Sime Salapure** pod naslovom „**Efekti adaptiranog karate programa u tretmanu osoba sa smetnjama u razvoju**“ u sastavu:

1. **Prof. dr Dušan Perić** (Fakultet za sport i turizam, Univerzitet Educons), predsednik komisije,
2. **Prof. dr Milan Nešić** (Fakultet za sport i turizam, Univerzitet Educons), mentor,
3. **Prof. dr Danica Džinović-Kojić** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Bogradu), član komisije.

II OSNOVNI PODACI O KANDIDATU I DISERTACIJI

Simo (Nikola) Salapura, rođen je 04.05.1980. u Zrenjaninu.

Akademsko obrazovanje

Osnovnu školu i Srednju ekonomsku školu „Jovan Trajković“ završio je u Zrenjaninu 1999. godine, a Sportsku akademiju u Beogradu 2003. godine. Na Viškoj školi za trenere i menadžere u sportu u Novom Sadu 2007. godine stekao je zvanje višeg menadžera u sportu. Master rad pod nazivom “Osnovna obeležja karate programa za osobe sa smetnjama u razvoju” odbranio je 2011. godine na Fakultetu za sport i turizam u Novom Sadu.

Izvod iz radne biografije

Od 2004. do 2006. godine zaposlen u Sportskom Savezu Opštine Žitište na mestu referenta u sportu, gde je učestvovao u organizaciji više desetina sportskih akcija, školskih takmičenja, edukativnih tribina na teritoriji Opštine Žitište. Od 2006. godine zaposlen u Karate klubu „Dijamant“, sada KK „Zrenjanin“ na mestu sportsko-rekreativni demonstrator – trener karatea, a od 2007. godine Šef stručnog štaba. Nacionalni trener kadetske i juniorske selekcije Karate Saveza Srbije i Crne Gore (2005-2006.); Nacionalni selektor kadetske selekcije Karate Federacije Srbije (2007-2010.); Nacionalni trener svih ženskih selekcija Karate Federacije Srbije (2010); Koordinator karate programa sa osobe sa posebnim potrebama KFS-a (2010); Predsednik Stručnog Saveta Karate Saveza Srednjeg Banata (2008-2010). U periodu 2014-2017. godine obavljao je funkciju generalnog sekretara Sportskog saveza Grada Zrenjanina. Trenutno se nalazi na funkciji pomoćnika Gradonačelnika Grada Zrenjanina.

Lista objavljenih naučnih i stručnih radova:

1. Dušan M., Salapura S. (2003). *Sport u opštini Žitište 2003*. Žitište: Biblioteka “Branko Radičević”.
2. Pešut N., Salapura S. (2004). *Dvadeset pet godina košarke u Žitištu*. Žitište: Biblioteka “Branko Radičević”.
3. Dragić, M., Salapura S.(2012). Organizacioni aspekti karate klubova u ruralnim sredinama. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma “Nauka i karate sport”*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 61-70.
4. Salapura, S (2014). Vrednosni aspekti karate takmičenja za osobe sa smetnjama u razvoju. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma “Nauka i karate sport”*,

- Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 33-44.
5. Salapura S., Lukić I., (2013). Povrede u karate sportu. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma "Nauka i karate sport"*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 105-114.
 6. Salapura, S. (2013). Odnos roditelja prema inkuzivnom programu u sportskim školama. *TIMS Acta*, 7, 59-66
 7. Salapura, S (2014). Specifičnosti trenažnog procesa žena. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma "Nauka i karate sport"*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 35-44.
 8. Salapura, S (2014). Zastupljenost žena u organima i stručnim telima sportskih organizacija. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma "Nauka i karate sport"*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 77-83.
 9. Salapura, S. (2015). Inkluzivni karate kamp. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma "Nauka i karate sport"*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine.
 10. Salapura, S. (2016). Zastupljenost žena u organima i stručnim telima sportskih organizacija. *Zbornik radova sa naučno stručnog simpozijuma "Nauka i karate sport"*, Novi Sad: Karate Savez Vojvodine, 70-76.

Procedura prijave i odobrenja doktorske disertacije

Kandidat je projekat doktorske disertacije pod naslovom „Efekti adaptiranog karate programa u tretmanu osoba sa smetnjama u razvoju“ prijavio 21.04.2015. godine. Sastav komisije za pregled projekta i ocenu podobnosti teme i kandidata formiran je na 126. sednici Nastavno-naučnog veća Fakulteta za sport i turizam 1.07.2015. godine. Za mentora je određen prof. dr Milan Nešić.

Izveštaj komisije (u sastavu: prof. dr Dušan Perić, prof. dr Milan Nešić i prof. dr Marko Aleksandrović) sa pozitivnom ocenom podobnosti teme i kandidata usvojen je na 128. sednici nastavno-naučnog veća Fakulteta za sport i turizam 21.10.2015. godine. U skladu sa istom, a na osnovu odredaba Pravilnika o doktorskim akademskim studijama i kurikuluma doktorskih studija Fakulteta za sport i turizam u Novom Sadu, kandidat je započeo realizaciju svog istraživanja u skladu sa usvojenim projektom.

Nakon završetka istraživačkog dela, kandidat je sastavio elaborat sa rezultatima svoje studije i dostavio ga Fakultetu za sport i turizam. Mentor je izvršio pregled tehničkih aspekata rada, a studentska služba ispunjenost proceduralno-pravnih elemenata. Nakon što je konstatovano da je kandidat ispunio sve propisane standarde za prijavu doktorske disertacije, Nastavno-naučno veće Fakulteta je na 169. sednici od 11.04.2018. godine formiralo Komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije u sastavu: prof. dr Dušan Perić (Fakultet za sport i turizam Novi Sad, Univerzitet Educons), prof. dr Milan Nešić (Fakultet za sport i turizam Novi Sad, Univerzitet Educons) i prof. dr Danica Džinović-Kojić (Učiteljski fakultet Univerziteta u Bogradu).

Tehnički podaci o disertaciji

Naslovna strana: *Efekti adaptiranog karate programa u tretmanu osoba sa smetnjama u razvoju*. Univerzitet Educons, Fakultet za sport i turizam, Novi Sad.

Sadržaj rada sa paginacijom dat na početku disertacije.

Sažetak (Abstract) na srpskom i engleskom jeziku.

Broj strana: 105

Broj citiranih izvora: 103

Broj tabela: 84

Broj slika: 63

Broj priloga: 1

III PREDMET I CILJ DOKTORSKE DISERTACIJE

Najkonciznije definisan, **predmet** empirijskog istraživanja odnosi se na adaptirani karate program primenjen na grupi osoba sa blažim intelektualnim smetnjama u razvoju (blagom intelektualnom ometenošću). Kriterijumi za analizu kvaliteta primenjenog programa bile su varijable iz prostora motorike (opšti motorni razvoj i nivo usvojenosti karate tehnike) i psiho-socijalne varijable (samoinicijativnost, istrajnost i socijalna interakcija).

Cilj istraživanja je bio da se utvrdi da li je, i u kojoj meri, moguće unaprediti motoriku osoba sa blažim intelektualnim smetnjama i podići nivo njihove socijalne adaptacije redovnom primenom programa adaptiranog karatea tokom kontrolisanog tromesečnog perioda.

IV OSNOVNE HIPOTEZE (ZADACI ISTRAŽIVANJA)

Polazeći od rezultata prethodnih empirijskih studija i aktuelnih teorijskih stavova (pre svega defektoloških, a zatim i kinezioloških) pošlo se od stava da je realno očekivano da jedan naučno utemeljen i detaljno osmišljen program, koji se u kontinuitetu dovoljno dugo primenjuje, doprinese poboljšanju narušene motorike i otkloni neke smetnje koje su nastale kao posledica usporenog motornog razvoja. Kandidat je, stoga, za polaznu **hipotezu** postavio da je očekivan statistički značajan napredak svih motoričkih varijabli (opšte motorike i nivoa usvojenosti karate tehnike) kao i varijabli iz prostora socijalne adaptacije ispitanika (samoinicijativnost, istrajnost i socijalna interakcija).

U funkciji realizacije predmeta i cilja rada, kao i dokazivanja postavljene hipoteze, kandidat je predvideo i realizovao sledeće **istraživačke zadatke**: (1) prikupljanje relevantne bibliografske građe i njihova kvantitativna i kvalitativna analiza; (2) kreiranje detaljnog eksperimentalnog programa i precizno planiranje sadržaja i trajanja svake pojedinačne aktivnosti (treninga); (3) izbor i prilagođavanje adekvatnog instrumenta za procenu nivoa pojedinih aspekata socijalne adaptacije; (4) izbor i prilagođavanje adekvatnog instrumenta za procenu opšteg razvojnog nivoa motorike ispitanika; (5) konstrukcija specifičnog instrumenta za procenu koordinacijskog nivoa usvojenosti elemenata karate tehnike; (6) odabir potencijalnih ispitanika (učesnika u eksperimentu) i realizacija sastanka sa njihovim roditeljima i/ili starateljima; (7) kontakt i konsultativni sastanci sa stručnjacima Specijalne škole „9. maj“ iz Zrenjanina, te na osnovu toga obezbeđivanje saglasnosti za realizaciju eksperimenta; (8) priprema i osposobljavanje trenera za neposrednu realizaciju eksperimentalnog program adaptiranog karatea; (9) inicijalna procena (pre-test) adaptivnog ponašanja ispitanika u saradnji sa timom defektologa Specijalne škole „9. maj“ iz Zrenjanina; (10) inicijalna procena (pre-test) koordinacijskog nivoa ispitanika primenom instrumenta koji sadrži elemente karate tehnike; (11) primena eksperimentalno programa adaptiranog karatea u trajanju od 12 nedelja (8-10 treninga mesečno); (12) finalna procena (post-test) adaptivnog ponašanja ispitanika u saradnji sa timom defektologa Specijalne škole „9. maj“ iz Zrenjanina neposredno po završetku eksperimenta; (13) finalna procena (post-test) koordinacijskog nivoa ispitanika primenom instrumenta koji sadrži elemente karate tehnike; (14)

odgovarajućim statističkim procedurama kvantifikovanje stepena promena nastalih tokom eksperimentalnog perioda upoređivanjem podataka se inicijalnog i finalnog merenja (pre-test ↔ post-test); (15) komparacija empirijskih nalaza i izvođenje zaključaka studije sa rezultatima prethodnih sličnih eksperimentalnih istraživanja.

V METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Dizajn studije

Istraživanje je realizovano kao **eksperiment** sa jednom grupom u kojem su podaci prikupljeni u dve vremenske tačke: neposredno pre početka eksperimentalnog programa (pre-test, *baseline* merenje) i nakon završetka programa (post-test, merenje efekata). Eksperimentalni tretman trajao je 12 nedelja. Tokom tog perioda ispitanici su redovno 2 puta sedmično vežbali u namenski uređenom prostoru KK „Zrenjanin“. Pre početka eksperimenta održan je sastanak sa roditeljima i starateljima ispitanika na kojem su izloženi svi detalji vezani za program, načinu provođenja slobodnog vremena i režima života tokom eksperimentalnog perioda. Nakon tog sastanka pribavljena je pisana saglasnost svih roditelja i staratelja o prihvatanju uslova pod kojima se njihovo dete (ili šticećenik) uključuju u eksperiment. Od Fakulteta za sport i turizam iz Novog Sada pribavljeno je mišljenje o ispunjenosti etičkih standarda ovog eksperimenta na ljudima i uslovima u kojima će biti realizovan. Osim u aktivnostima adaptiranog karatea, ispitanici nisu bili uključeni u bilo koji drugi vid sistematskog fizičkog vežbanja tokom trajanja eksperimenta i nisu imali ozbiljnijih odstupanja od svojih uobičajenih svakodnevnih navika. Ostvareni efekti valorizovani su upoređivanjem rezultata pre-testa i post-testa. Primenom istih instrumenata na pre-testu i post-testu prikupljeni su podaci o opštem motoričkom razvoju, socijalnoj adaptaciji i novou usvojenosti izabranih elemenata karatea. Pre neposredne primene proverene su metrijske karakteristike instrumenata. Procenu opšteg razvojnog nivoa motorike i elemente socijalne adaptacije (samoinicijativnost, istrajnost i socijalnu interakciju) sproveo je tim psihologa zaposlenih u Specijalnoj školi „9. Maj“ iz Zrenjanina koju pohađaju (ili su je pohađali) svi ispitanici obuhvaćeni konačnim uzorkom.

Uzorak ispitanika je formiran od 15 ispitanika (8 muškog i 7 ženskog pola) koji imaju smetnje u intelektualnom razvoju. Ekspertski tim Specijalne škole „9. maj“ iz Zrenjanina izvršio je procenu oblika i stepena mentalne retardacije ispitanika i sve ih kategorisao kao osobe sa blagom intelektualnom ometenošću (IO). Na taj način je izvršena valjana homogenizacija uzorka prema kriterijumu ključnom za ovu studiju. Starost ispitanika kretala se od 17 do 27 godina. Iako su rezultati većine prethodnih istraživanja pokazali da između osoba sa blagom IO različite životne dobi ne postoje značajne razlike u odgovoru na trenazne stimulanse koji sadrže elemente adaptiranog sporta uzorak je podeljen u dva subuzorka: ispitanike mlađe (N=7) i ispitanike starije (N=8) od 21 godine. Na taj način je, zbog raspona od čak 10 godina između najmlađeg i najstarijeg ispitanika, izvršena dodatna provera homogenosti uzorka i opravdanost primene uniformnog eksperimentalnog program u frontalnom modelu treninga.

U istraživanju su praćene četiri **varijable**: (1) razvojni nivo opšte motorike (varijabla motoričkog razvoja), (2) samoinicijativnost i istrajnost (varijabla socijalne adaptacije), (3) socijalna interakcija (varijabla socijalne adaptacije), (4) nivo usvojenosti elemenata karate tehnike (varijabla motoričkog učenja). Sve četiri varijable imaju status zavisne varijable i stepen njihovih promena, nastalih tokom eksperimentalnog perioda, objašnjen je kao posledica delovanja programa adaptiranog karatea. Za procenu prve tri varijable (razvoj opšte motorike, samoinicijativnost-istrajnost i socijalna interakcija) primenjen je deo (tri subskale)

standardizovanog instrumenta za procenu socijalne adaptacije osoba sa smetnjama u razvoju (AAMD skala). Za procenu usvojenosti elemenata karatea konstruisan je poseban protokol čija aplikativnost je proverena pre početka eksperimenta.

Podaci prikupljeni tokom istraživanja obrađeni su postupcima deskriptivne i komparativne statistike. Za statističku obradu korišćen je aplikacioni programom *Portable IBM SPSS v.19*. Većina zaključaka izvedena je na nivou značajnosti od 0,05 ($p \leq 0,05$), a u slučajevima kada je Leveneov test (*Levene's Test of Equality of Error Variances*) ukazivao da je narušena homogenost varijansi u zavisnoj promenljivoj, primenjeno je strože zaključivanje, odnosno nivo značajnosti od 0,01 ($p \leq 0,01$). Od deskriptivnih statističkih parametara za svaku varijablu izračunati su aritmetička sredina (*Mean*) i standardna devijacija (*Std. Dev*). Od komparativnih procedura upotrebljena su dva modela analize varijanse (faktorski i kombinovani). Dvofaktorskim modelom (*Two-way between-groups analysis of variance*) testirana je značajnost razlika između aritmetičkih sredina dobijenih za svaku varijablu na pre-testu. Kao hipotetski faktori diskriminacije (nezavisne varijable) korišćeni su pol i starost ispitanika. Za analizu efekata eksperimentalnog tretmana primenjena je specifična kombinovana Analiza varijanse sa ponovljenim merenjima (*The Analysis of Variance with Repeated Measures*) u kojoj je kvantifikovan zaseban i kombinovan uticaj tri varijable (tri faktora) na razlike između podataka sa pre-testa i post-testa. Prva varijabla je eksperimentalni faktor (uticaj vremena proteklog od pre-testa do post-testa), a preostala dva hipotetski faktor pol i starost ispitanika (odnosno, unutargrupni varijabilitet).

VI STRUKTURA I KRATAK OPIS SADRŽAJA PO POGLAVLJIMA

Kandidat je pisani materijal sistematizovao u devet logičnih i veoma preglednih delova. Sva poglavlja su adekvatno numerisana u skladu sa sa uputstvima Univerziteta za izradu doktorske disertacije. Jedini nenumersirani deo jeste *Literatura*, koji čini završni deo pisanog dokumenta disertacije.

Osam centralnih delova su naslovljeni i numerisani na sledeći način: 1) *Uvod*, 2) *Relevantni defektološki pojmovi*, 3) *Osvrt na prethodna istraživanja*, 4) *Predmet, cilj, zadaci i polazna pretpostavka istraživanja*; 5) *Metod rada*; 6) *Rezultati istraživanja*; 7) *Diskusija*; 8) *Zaključak*. Nakon čega sledi nenumersirani deo *Literatura*. Ovim elementima prethodi naslovna strana koja je izrađena u skladu sa uputstvima Univerziteta, kao i sadržaj u kojem je dat popis svih naslova i podnaslova sa ispravnom paginacijom. Odmah nakon sadržaja dat je sažetak (abstract) rada na srpskom i engleskom jeziku.

U uvodnom tekstu rada kandidat je jasno, koncizno i argumentovano obuhvatio temeljne aspekte društvene kontekstualnosti invalidnosti, intelektualne ometenosti, inkluzije i programa adaptiranog sporta. Kako je ovo prvi numerisano deo, strukturiran je kroz dva potpoglavlja (Istraživački problem i Kineziološke i metodičke karakteristike karatea).

U drugom numerisanom delu data su teorijska i terminološka razjašnjenja relevantnih defektoloških pojmova koji su povezani sa predmetom istraživanja, segmentirani kroz pet potpoglavlja (Osobe sa smetnjama u razvoju, Deca sa intelektualnom ometenošću, Inkluzija, Adaptivno ponašanje, Adaptirana fizička aktivnost).

Treći numerisani deo imao je ulogu postavljanja utemeljenja istraživanja kroz osvrt na prethodna istraživanja koja su relevantna u kontekstu predmeta rada. Sačinjavaju ga dva potpoglavlja (Korelativne studije i Eksperimentalne studije).

Četvrto poglavlju, *Predmet, cilj, zadaci i polazne pretpostavke istraživanja*, koncipirano je kao jedinstveni odeljak, u kojem su definisane osnovne predmetne postavke istraživanja,

utvrđene istraživačke pretpostavke, te postavljeni ciljevi, zadaci i hipoteze istraživanja.

U petom numerisanom delu dat je detaljan opis primenjene metodologije, kroz pet zasebnih odeljaka. U prvom je objašnjen dizajn studije/istraživanja, u drugom predstavljen uzorak entiteta istraživanja, u trećem prikazane i objašnjene istraživačke varijable uz objašnjenje instrumenata primenjenih u empirijskom delu istraživanja. Četvrtim odeljkom je objašnjen način obrade podataka, dok je u petom prikazan detaljan opis eksperimentalnog programa.

Šesti numerisani deo predstavlja centralni segment doktorske disertacije koji je baziran na rezultatima empirijskog dela istraživanja i u njemu su interpretirani istraživački podaci. Radi bolje preglednosti, rezultati su sistematizovani u dve homogene celine. Prvo potpoglavlje obuhvata anлізу rezultata pre-testa objašnjivih kroz sedam celina (Inicijalno stanje razvoja motorike, Inicijalno stanje samoinicijativnosti i istrajnosti, Inicijalno stanje socijalne interakcije, Inicijalni karate nivo – pojedinačni elementi u mestu, Inicijalni karate nivo – kombinacije elemenata u mestu, Inicijalni karate nivo – pojedinačni elementi u kretanju, Inicijalni karate nivo – kombinacije elemenata u kretanju). Drugo potpoglavlje dalo je objašnjenja efekata eksperimentalnog programa, takođe kroz sedam celina (Promene stanja opšte motorike, Promene stanja samoinicijativnosti i istrajnosti, Promene nivoa socijalne interakcije, Promene kvaliteta izvođenja karate elemenata u mestu, Promene kvaliteta izvođenja karate elemenata u mestu, Promene kvaliteta izvođenja karate elemenata u kretanju, Promene kvaliteta izvođenja karate elemenata u kretanju).

U sedmom delu (poglavlju) kandidat je kroz diskusiju nastojao da objasni zakonitosti na koje su ukazali rezultati analiziranih istraživačkih prostora. Tokom diskusije kandidat je posebnu pažnju obratio na upoređivanje svojih rezultata empirijskog dela istraživanja sa teorijskim modelima koje je definisao u prvom istraživačkom (teorijskom) segmentu disertacije.

U osmom delu, *Zaključak*, dat je koncizan osvrt na sprovedeni istraživački postupak i izdvojeni najvažniji rezultati do kojih se došlo u ovoj studiji.

Na kraju disertacije, u poglavlju koje nije numerisano, dat je popis citiranih bibliografskih izvora među kojima dominiraju izvorni naučni članci objavljeni u referentnim časopisima novijeg datuma, kao i savremena naučno-stručna literatura relevantna za oblast istraživanja. Sve bibliografske jedinice su pravilno referencirane uz korišćenje APA standarda.

VII OSTVARENI REZULTATI I NAUČNI DOPRINOS

Rezultati do kojih je autor disertacije došao prikazani su vrlo pregledno. Poglavlja su logično sistematizovana i omogućavaju da se lako sagleda veoma raznovrsna i vredna istraživačka građa koja je prikupljena i analizirana tokom izrade disertacije. Preglednosti i jasnoći prikaza doprinosi i odgovarajući broj tabela i grafičkih priloga (tabela i statističkih grafikona). Kandidat je uspeo da nađe dobru meru između teksta, tabela i grafike prilikom objašnjavanja rezultata, izvođenja zaključaka i njihove interpretacije u širem kontekstu primene karatea kao adaptirane inkluzivne aktivnosti. Dobijeni rezultati su originalni i veoma korisni za teoriju i praksu, posebno karatea kao sportske grane pogodne za primenu u procesima adaptiranog sporta.

Primenom dobrog izbora istraživačkih procedura, bez pretencioznosti u naučnom fokusiranju, formirana je autentična i interpretabilna baza podataka, koju odlikuju adekvatni kvalitativno-kvantitativni sadržajni elementi. Prilikom njihove analize, kao i u izvođenju zaključaka, upotrebljene su adekvatne naučne procedure, primerene ovakvoj vrsti istraživanja. Stoga se može reći da je kandidat vrlo kompetentno i naučno utemeljno izvršio

adekvatan izbor metoda i tehnika, te tako dimenzionirao metodološki pristup koji je doprineo valjanosti i interpretabilnosti dobijenih rezultata. Analizom relevantnih bibliografskih izvora, odnosno korišćenjem referentnih citatnih baza, definisan je stabilan teorijski model na kojem je zasnovana istraživačka ideja, realizovan i valorizovan eksperimentalni program, te omogućeno kritičko sagledavanje dobijenih rezultata.

Među dobijenim rezultatima, kao najznačajniji se mogu izdvojiti sledeći nalazi:

Upoređivanjem skalarnih proseka dobijenih inicijalnom i finalnom primenom AAMD skale adaptivnog ponašanja utvrđeno je statistički značajno povećanje samo za dve od tri opservirane varijable – razvoj motorike i socijalnu interakciju. Značajne promene izostale su samo kod varijable samoinicijativnost i istrajnost. Ovaj nalaz može da se objasni najmanje na dva načina: nedovoljnim trajanjem eksperimentalnog tretmana ili odsustvom odgovarajućih stimulusa koji podstiču ovu psiho-socijalnu karakteristiku osoba sa intelektualnom ometenošću. Drugi navedeni razlog (izostanak adekvatnih stimulusa) možda je verovatniji budući da su ispitanici tokom čitavog eksperimentalnog perioda bili pažljivo vođeni kroz trenажne sadržaje i suočeni sa unapred programiranim zahtevima. Potrebu sa iskazivanjem samoinicijativnosti dodatno je umanjio i rad u inkluzivnim uslovima, budući da su vežbači sa normalnim razvojnim karakteristikama (u poslednjih osam nedelja eksperimentalnog tretmana) veoma aktivno pomagali trenerima i ispitanicima da uspešnije reše postavljene zadatke. Ukoliko je ova pretpostavka tačna, može se zaključiti da koliko god je rad u inkluzivnim uslovima doprineo bržem napretku opšte i specifične motorike, kao i socijalne interakcije, u izvesnoj meri je umanjivao potrebu ispitanika da iskažu veću samoinicijativnost, odnosno da provere svoju istrajnost. Sa druge strane, realno je pretpostaviti da osobe sa intelektualnim smetnjama imaju izvesne limite za razvoj samoinicijativnosti i istrajnosti, odnosno da ih nemoguće razvijati primenom bilo kakvog adaptiranog sportskog programa.

Primenjeni eksperimentalni program adaptiranog karatea veoma pozitivno je delovao na motoriku ispitanika. Napredak nije ostvaren samo u prostoru opšte, već i specifične motorike. Na poboljšanje opšte motorike ukazale su signifikantno veće ocene dobijene primenom jedne od subskala AAMD upitnika, dok je napredak specifične motorike konstatovan na osnovu ocena elemenata karatea. Poboljšanje tih specifičnih karate sposobnosti ukazuju na potencijale eksperimentalnog programa u smislu motornog učenja. Usvajanje specifičnih elemenata tehnike koji su izvođeni u različitim uslovima otkrivaju da je adaptirani karate podesan sportski sadržaj kojim se može povećati fond motoričkih umenja osoba sa intelektualnom ometenošću. Od ukupno 18 karate varijabli samo za jednu nije konstatovan statistički značajan napredak u periodu od Pre-testa do Post-testa. Radi se o karate stavu na paralelnim stopalima Heiko dachi. Da li je to posledica objektivnih limita ispitanika ili prosta statistička slučajnost izazvana fluktuacijom uzorka, trebalo bi proveriti nekim novim istraživanjem. Ukoliko su po sredi intelektualna ograničenja ispitanika, onda bi se moglo primetiti da osobe sa intelektualnom ometenošću najviše teškoća imaju sa motornom kontrolom perifernih delova tela (u ovom slučaju sa kontrolom stopala). Ovu pretpostavku mogla bi da potkrepi i činjenica da su najveći pomaci zabaleženi u karate elementima u kojima se koriste ruke, dakle proksimalni delovi tela (delovi bliži centrali). Statistički značajni efekti eksperimentalnog tretmana registrovani su čak i za najsloženije motoričke zadatke, poput kombinacije elemenata u mestu i kretanju. U svim tim kombinacijama dominantnu ulogu imali su kranijalni delovi aparata za kretanje, dok je položaj stopala bio uslovljen dinamikom vežbe. Za razliku od stavova korišćenih u statičkim ili dinamičkim kombinacijama, u stavu Heiko dachi uspostavljanje pravilnog položaja stopala bio je glavni cilj vežbe. Kao moguće objašnjenje mogla bi u obzir da se uzme i motivacija vežbača. Teško

je, naime, motivisati vežbače, pogotovu osobe sa intelektualnim smetnjama, da izvode jedan statični element ču svrhu (samu po sebi) nedovoljno razumeju. Po svemu sudeći, dinamičke forme adaptiranog karatea podesnije su za rad sa intelektualno ometenim osobama. Ovo saznanje dodatno potkrepljuje činjenica da osnovni cilj rada sa takvim osobama nije precizno učenje striktno zadate tehnike, već usavršavanje motorike na širem planu, odnosno unapređenje njihovih adaptivnih sposobnosti značajnih za život u realnom socijalnom okruženju.

Primenom kombinovane analize varijanse sa ponovljenim merenjima testiran je uticaj tri nezavisne varijable (eksperimentalnog tretmana, pola i starosti) posebno na svaku zavisnu varijablu. Na osnovu dobijenih rezultata moguće je zaključiti sledeće: (1) Na pre-testu ni za jednu od 21 varijable nisu dobijene statistički signifikantne razlike, između subuzoraka različitog pola i starosti. Odsustvo ove razlike odnosilo se i na pojedinačni uticaj pola i starosti, kao i na njihovu interakciju. Time je dokazana homogenost uzorka i stvorena dobra metodološka osnova za valjanu ocenu efekata primenjenog eksperimentalnog programa, odnosno pol i starost ispitanika eliminisani su kao početni parazitarni faktori zaključivanja; (2) Upoređivanjem rezultata pre-testa i post-testa dokazano je da je tokom eksperimentalnog perioda došlo do značajnih pozitivnih promena u svim varijablama (motoričkim i psiho-socijalnim), osim kod samoinicijativnosti i istrajnost i kod karate stava Heiko dachi. Statistički značajan uticaj na ove promene imao je prvenstveno eksperimentalni tretman, dok značajan sistematski uticaj pola i starosti nije dokazan; (3) Dokazano je da se 12-onedeljnim sistematskim vežbanjem karatea u inkluzivnim uslovima može efikasno delovati na poboljšanje specifične motorike adolescenata sa intelektualnim smetnjama, kao i na neke psiho-socijalne karakteristike (prvenstveno na socijalnu interakciju); (4) Potvrđeni su nalazi prethodnih studija da u programe adaptiranih fizičkih aktivnosti mogu istovremeno, u frontalnom obliku rada, da budu uključene osobe oba pola, kao i osobe mlađe i starije životne dobi. Prilikom formiranja grupa daleko važnije je sprovesti valjanu homogenizaciju grupe prema vrsti i stepenu razvojnih smetnji.

Na osnovu saopštenih rezultata komisija je procenila da ova doktorska disertacija ima opipljiv naučni doprinos koji je pre svega vidljiv u teorijskim, a zatim i praktičnim aspektima. U teorijskom smislu dobijeni rezultati će doprineti adekvatnoj naučnoj pozicioniranosti i eksplicaciji novih tendencija vezanih za adaptirani sport, posebno u granskom obuhvatu sportskog karatea. Posebno na području Srbije, obzirom da je ovo istraživanje prvo ovakvog tipa u karate sportu. Teorijski značaj neposredno bi se projektovao i na praktičnu vrednost rada budući da bi rezultati omogućili praktičnu primenu realizovane metodologije i istraživačkih alata i u drugim sličnim istraživanjima u borilačkim sportovima, kao podesnim sredstvima za adekvatan i svrshodan pristup inkluziji. Takođe, metodologija koja je korišćena u ovom istraživanju može se koristiti za potrebe ispitivanja sličnih fenomena u karate sportu, kako bi se identifikovali i opisali njihovi uzroci, procesi i posledice na određenom istraživačkom prostoru. Praktični značaj istraživanja bi se projektovao i kroz jasnu identifikaciju informacija koje mogu biti relevantne za afirmaciju pozitivnog uticaja karate sporta na različite aspekte primene u tretmanu osoba sa smetnjama u razvoju. Posebno u pogledu uspostavljanja narušene motorike ili poboljšanja njenog usporenog razvoja. Dobijeni rezultati će biti veoma korisni i prilikom izrade dugoročnog plana daljeg razvoja karate programa za osobe sa smetnjama u razvoju na nivou Vojvodine i Srbije, te postavljanju osnova za nacionalnu gransku platformu razvoja karate programa za osobe sa smetnjama u razvoju. Sve ovo bi, svakako, doprinelo i nastojanjima da se karate uvrsti u Paraolimpijski program ili, pak, u izbornu (dodatnu) aktivnost pri specijalnim školama, dnevnim centrima i domovima.

VIII ZAKLJUČAK KOMISIJE

U skladu sa članom 31. Pravilnika o doktorskim studijama Univerziteta Educons, a na osnovu pažljivog pregleda disertacije koju je kandidat dostavio, komisija zaključuje sledeće:

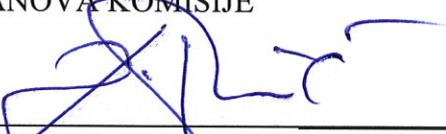
- Doktorska disertacije je urađena u skladu sa odobrenim projektom;
- Tekst doktorske disertacije pre stavljanja na uvid javnosti prošao je detekciju plagijarizma (prisvajanje ideja, metoda ili pisanih reči drugih, bez ukazivanja na autora, s namerom da budu prikazani kao originalno delo), odnosno da mentor ima potvrdu da rad nema više od 20% preuzetog teksta (procenat preklapanja u ovoj disertaciji je 6%);
- Prilikom realizacije projekta obezbeđen je naučni pristup istraživačkom problemu, a realizovani ishodi imaju status naučnog rada;
- Korišćeni su relevantni bibliografski izvori, a prilikom njihovog tumačenja i komparativne analize ispoljena je kritičnost i metodološka korektnost u zaključivanju;
- Predmet, cilj i primenjeni istraživački alati dobro su obrazloženi i imaju utemeljenje u savremenoj metodologiji i aktuelnim referencama novijeg datuma, što obezbeđuje unapređenju naučnog stvaralaštva i primenu dobijenih rezultata u praksi;
- Izradom doktorske disertacije realizovana je originalna istraživačka ideja, prikupljeni su autentični podaci i dobijeni interpretabilni rezultati koji značajno doprinose teoriji i praksi sportskih nauka.

Konačan predlog

Na osnovu svih prethodno iznetih činjenica, komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Fakulteta za sport i turizam u Novom Sadu i Senatu Univerziteta Educons u Sremskoj Kamenici da prihvati doktorsku disertaciju kandidatkinje **Sime Salapure** pod naslovom „**Efekti adaptiranog karate programa u tretmanu osoba sa smetnjama u razvoju**“ kao valjan akademski materijal i odobri njegovu javnu odbranu.

POTPISI ČLANOVA KOMISIJE

1. _____

Prof. dr Dušan Perić

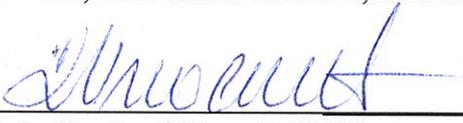
Fakultet za sport i turizam, Univerzitet Educons, predsednik komisije

2. _____

Prof. dr Milan Nešić

Fakultet za sport i turizam, Univerzitet Educons, mentor

3. _____

Prof. dr Danica Džinović-Kojić

Učiteljski fakultet Univerziteta u Bogradu, član komisije.